

РОЗВИТОК ВАЛЮТНОГО РИНКУ УКРАЇНИ : ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛКИ

Галина Тибінка¹, Галина Кундицька²

¹Львівський національний університет імені Івана Франка
79008 м. Львів, проспект Свободи, 18
e-mail: galyna.tybinka@lnu.edu.ua

²Львівський техніко-економічний коледж НУ «Львівська політехніка»
Україна, м. Львів, вул. Пасічна 87

Анотація. У сучасних умовах інтернаціоналізації та глобалізації вагоме значення має розвиток зовнішньоекономічної діяльності країни, під якою розуміють форму господарської діяльності, яка пов'язана з технологією виробництва і науково-технічною діяльністю та з експортно-імпортними операціями. Зовнішньоекономічна діяльність країни відіграє важливу роль у вирішенні низки питань щодо стабільного функціонування економіки та зменшення можливості появи кризи. Також зазначимо, що дискусійним у економічній літературі залишається питання ролі валютного ринку в зовнішньоекономічній діяльності зокрема та в національній економіці загалом. Розкриваючи предмет нашого дослідження, ми підтримуємо позицію, що цей елемент економічної діяльності в країні є однією з основних умов формування відкритої ринкової економіки в країні з усіма необхідними засобами стимулювання роботи суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній сфері. Необхідно провести економіко-статистичний аналіз економічних показників валютного ринку України в динаміці. На основі проведеного аналізу визначити основні тенденції розвитку валютного ринку на сучасному етапі та перспективи подальшого розвитку. Необхідно розробити та впровадити орієнтовану на розвиток валютного ринку політику з метою покращення зовнішньоекономічної діяльності України, впроваджувати інноваційні розробки підвищення якості валютного ринку, які б відповідали світовим стандартам та нормам. На нашу думку, це є необхідною умовою створення належного рівня розвитку валютного ринку України на сучасних світових ринках. Для покращення зовнішньоекономічної діяльності України, на нашу думку, потрібно впроваджувати орієнтовану на розвиток валютного ринку політику, впроваджувати інноваційні розробки підвищення якості українського валютного ринку, щоб відповідати світовим стандартам та нормам, що є умовою створення необхідного рівня конкурентоспроможності українського валютного ринку. Водночас, на нашу думку, необхідно розробити засоби стабілізації вітчизняного валютного ринку.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, валютний ринок, валюта, валютне регулювання, валютні операції.

Постановка проблеми. Дослідження проблем зовнішньоекономічної діяльності країни завжди перебувало в центрі уваги економічної науки. Активізація зовнішньоекономічної діяльності є одним з найбільш дієвих механізмів соціально-економічних перетворень. Однією з основних складових зовнішньоекономічної діяльності є валютна політика загалом та валютний ринок зокрема. Оскільки порівняння показників розвитку валютного ринку відносяться до різних моментів часу, ключовою проблемою тут є проблема можливості їх порівняння.

Актуальними залишаються питання ґрунтовного вивчення позитивних та негативних тенденцій розвитку валютного ринку України та їх впливу на функціонування економіки країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика особливостей зовнішньоекономічної діяльності та напрямів її вдосконалення є предметом науково-практичних досліджень Єщенка І.С., Палкіма Ю.І., Юрія С.І., Федосова В.М., Циганкова Т.М., Павленка І.І., Навроцької Н.А., Осипова В.М., Алябаєва Д., Кісельова А.П. та багатьох інших дослідників. Найновіші дослідження даної проблематики представлені в працях Козака Ю. Г. [7] та Колимацької С. П. [8].

Однак, остаточно невирішеними, на нашу думку, залишаються проблеми дослідження стану валютного ринку України сьогодні, аналіз тенденцій та перспектив розвитку є актуальним сьогодні.

Постановка завдання. З огляду на це, основною метою написання статті є здійснення аналізу сучасного стану розвитку валютного ринку України та виявлення основних чинників його формування з метою їх врахування при формуванні ефективних тенденцій зовнішньоекономічної діяльності на сучасному етапі та перспектив подальшого розвитку вітчизняного валютного ринку.

Вклад основного матеріалу. У сфері економічних відносин України валютний ринок, на нашу думку, відіграє важливу роль, оскільки будь-яка іноземна інвестиція незалежно від того, з якими ринками вона пов'язана, неодмінно повинна пройти через валютний ринок. На цьому етапі проводиться узгодження сторін: покупця і продавця валюти. На валютному ринку України здійснюються операції з купівлі-продажу безготівкової та готівкової іноземної валюти, а також банківських металів. Учасниками валютного ринку України є банки та небанківські установи, клієнти банків, а також Національний банк, який розраховує офіційний курс гривні до іноземних валют та курс банківських металів [1]. Також на валютному ринку України здійснюється широкий спектр операцій з туризму, міграції капіталів, робочої сили, використовується іноземна валюта покупцями, продавцями, посередницькими і банківськими установами та фірмами, охоплює операції зі страхування валютних ризиків, диверсифікації валютних резервів і переміщення валютної ліквідності, різні заходи валютного втручання тощо. Наявність повноцінного валютного ринку в Україні та його ефективне регулювання, на наше переконання, є однією з основних умов формування відкритої ринкової економіки в країні з усіма необхідними засобами стимулювання роботи суб'єктів господарювання у зовнішньоекономічній сфері.

Відповідно до Декрету Кабінет Міністрів України «Про систему валютного регулювання і валютного контролю» [2], валютні операції – це:

- операції, пов'язані з переходом права власності на валютні цінності, за винятком операцій, що здійснюються між резидентами у валюті України;
- операції, пов'язані з використанням валютних цінностей у міжнародному обігу як засобу платежу, з передаванням заборгованостей та інших зобов'язань, предметом яких є валютні цінності;

- операції, пов'язані з увезенням, переказуванням і пересиланням на територію України та вивезенням, переказуванням і пересиланням за її межі валютних цінностей.

Більшість валютних операцій за даними Національного банку України у 2020р. проводиться в безготівковій формі, тобто по поточних і термінових банківських рахунках, і лише незначна частина ринку припадає на торгівлю монетами і обмін готівкових грошей (див. рис. 1) [3].

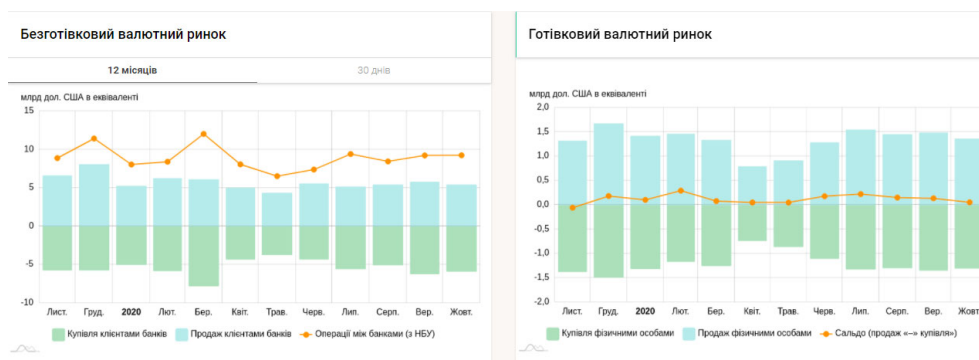

Рис. 1. Безготівковий та готівковий валютний ринок України у 2020 році [3]

Основними перепонами розвитку валютного ринку сьогодні, на нашу думку, є: по-перше, наявність тенденцій до поступової девальвації гривні стосовно іноземних валют, що негативно впливає на розвиток країни в цілому і темпи інфляції в країні в майбутньому;

по-друге, підвищений попит у населення на іноземну валюту, який пов'язаний з недовірою до національної грошової одиниці, спричиняє підвищення рівня доларизації в країні.

Шляхами вдосконалення валютного ринку України вважаємо наступні:

- розробка НБУ спеціальної політики, що визначає мету, терміни й обсяги валютних інтервенцій для ефективного регулювання попиту та пропозиції на валютному ринку;
- поступове скасування правил, що обмежують ринкову діяльність, таких як податки і додаткові збори з валютних операцій, а також обмеження на міжбанківські угоди;
- максимально можлива лібералізація системи валютного регулювання та валютного контролю;
- уніфікація та спрощення валютного законодавства, недопущення частих або спеціальних змін; чітко встановлені, прості та зрозумілі закони і норми валютного регулювання дозволять підвищити прозорість ринку і зменшити операційні витрати;
- сприяння розвитку ринку інструментів хеджування ризику (валютних деривативів) шляхом поступового скасування заборони та контролю над проведенням строкових валютних операцій [4].

Для вдосконалення сучасного законодавства України в області валютного регулювання, на нашу думку, необхідно реалізувати наступні дії (рис. 2).

Враховуючи загрози інфляції та особливості сучасного валютного регулювання в Україні, пропонуємо наступні напрями вдосконалення розвитку валютних операцій:

- стабілізація регулятивних норм, часта зміна яких знижує ефективність зовнішньоекономічної діяльності та значно ускладнює планування валютно-розрахункових операцій в банках;
- розробка достатньо еластичної політики курсоутворення, заходів регулювання руху капіталів, режиму функціонування валютного ринку, шляхів поповнення золотовалютних резервів і основні напрями їх використання;
- здійснити достатню для потреб розвитку економіки дедоларизацію економіки, що розширить фінансово-економічний простір національної валюти, зміцнить її курсову вартість та забезпечить поповнення золотовалютних резервів країни і зниження ризику їхнього знецінення [5].

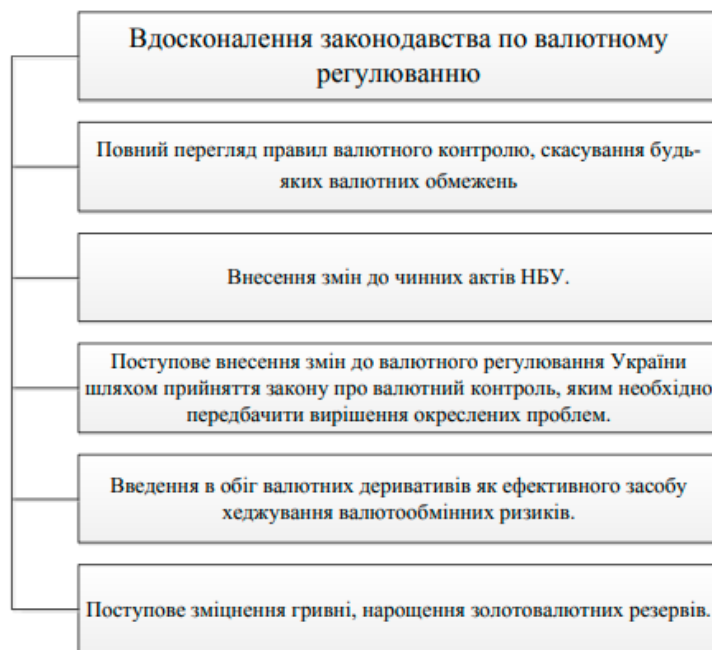

Рис. 2. Шляхи вдосконалення законодавства по валютному регулюванню [4]

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Аналіз застосування в Україні різних форм валютного регулювання та сучасного стану валютного ринку України, на наше переконання, дозволяє зробити наступні висновки:

- найбільше на розвиток внутрішнього валютного ринку вплинули: обсяги торгівлі іноземною валютою, рух капіталів, курс національної грошової одиниці, а також стан зовнішньої торгівлі України;
- девальвації та валютні інтервенції що здійснювались, як правило, після значного погіршення ситуації на внутрішньому валютному ринку, з метою недопущення різких курсових коливань;
- проведення державою активної дисконтної політики в галузі валютного регулювання було неможливим через нестабільність національної економіки.

Підсумовуючи викладене вище, робимо висновок, що для покращення зовнішньоекономічної діяльності України потрібно впроваджувати орієнтовану на розвиток валютного ринку політику, впроваджувати інноваційні розробки підвищення якості українського валютного ринку, щоб відповідати світовим стандартам та нормам, що є умовою створення необхідного рівня конкурентоспроможності українського валютного ринку. Водночас, на нашу думку, необхідно розробити засоби стабілізації вітчизняного валютного ринку.

Основні напрямки стабілізації валютного ринку України, на нашу думку, є наступні [6]:

- затвердження програми співробітництва з МВФ, що дасть змогу поповнити валютні резерви і підтримати гривню;
- підвищення прозорості і передбачуваності операцій НБУ на валютному ринку, що забезпечить усім банкам рівний доступ до валютних інтервенцій НБУ;
- зменшення рівня доларизації української економіки через підвищення привабливості гривневих активів;
- удосконалення структури внутрішнього валютного ринку з урахуванням міжнародної практики;
- удосконалення нормативної бази НБУ;
- посилення роботи з моніторингу валютних ризиків;
- удосконалення механізмів контролю та протидії спекуляціям;
- стимулювання експорту і забезпечення рівноваги платіжного балансу.

Як підсумок, можна сказати, що перспективи України на міжнародному валютному ринку з фінансового погляду є негативними. Зменшення валютних резервів, збільшення кредитної заборгованості, девальвація гривні, висока інфляція – усі ці показники можуть у разі неприйняття зазначених вище заходів призвести до дефолту національної валюти, а, отже, і всієї економіки України. Завдяки тому, що Україна почала співпрацю з МВФ і вже отримала перший транш кредиту, більш-менш стабілізувалася національна валюта і валютний ринок України в цілому, а також наявні позитивні зрушення в економіці України, Національний банк України запровадив низку стабілізаційних заходів на грошово-кредитному та валютному ринках України, є важливими чинником для подальшого функціонування й розвитку валютного ринку України.

Список використаних джерел

1. Воронова Л. К. Словник фінансово-правових термінів. К. : Алерта, 2011. 558 с.
2. Про систему валютного регулювання і валютного контролю : Декрет Кабінету Міністрів України № 15-93 зі змінами та доповненнями. URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/>
3. Національний банк України. Фінансові ринки. Валютний ринок 2020. URL: <https://bank.gov.ua/ua/markets/currency-market>.
4. Бодрова Н. Е. Валютний ринок України : стан, проблеми й перспективи. Вісник СумДУ. 2012. № 1. С. 102-113.
5. Владичин У.В. Державне регулювання іноземного банківництва в Україні. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 592 с.
6. Міністерство фінансів України. URL : <http://www.minfin.gov.ua>.
7. Козак Ю. Г. Міжнародна економіка. К., 2014. 367 с.
8. Коломацька С.П. Зовнішньоекономічна діяльність в Україні : правове регулювання та гарантії здійснення. К.: Професіонал, 2004.

References

1. Voronova L. K. (2011) *Dictionary of financial and legal terms*. K. 558 p.
2. Decree of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 15-93 with changes and additions (1993) *On the system of currency regulation and currency control* : URL : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/>.
3. National Bank of Ukraine (2020) Financial markets. Currency market : URL : <https://bank.gov.ua/ua/markets/currency-market>
4. Bodrova N. E. (2012) Currency market of Ukraine : status, problems and prospects. *Bulletin of SSU*. 2012. № 1. pp. 102–113.
5. Vladichin U. V. (2015) *State regulation of foreign banking in Ukraine*. Lviv : Ivan Franko Lviv National University,
6. Ministry of Finance of Ukraine. URL : <http://www.minfin.gov.ua>
7. Kozak Yu. H. (2014) *International Economics*. K., Ukraine.
8. Kolomats'ka S.P. (2004) *Foreign economic activity in Ukraine : legal regulation and guarantees of implementation*. K., Ukraine.

DEVELOPMENT OF THE FOREIGN EXCHANGE MARKET OF UKRAINE: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES

Halyna Tybinka¹, Halyna Kundytska²

¹Ivan Franko National University of Lviv
79008 Lviv, Prospekt Svobody, 18
e-mail: galyna.tybinka@lnu.edu.ua

²Lviv Technical and Economic College of Lviv Polytechnic National University
Lviv, street Beekeeping, 87

Annotation. The study of the problems of foreign economic activity of the country has always been the focus of economic science. One of the main components of foreign economic activity is monetary policy in general and the foreign exchange market in particular. Issues of thorough study of positive and negative trends in the development of the foreign exchange market of Ukraine and their impact on the functioning of the country's economy as a whole remain relevant.

In the sphere of economic relations of Ukraine, the foreign exchange market, in our opinion, plays an important role, as any foreign investment, regardless of which markets it is associated with, must necessarily pass through the foreign exchange market. The foreign exchange market of Ukraine carries out operations on purchase and sale of non-cash and cash foreign currency, and also bank metals. Also in the foreign exchange market of Ukraine the wide range of operations on tourism, migration of capital, labor is carried out and firms, covers operations on insurance of currency risks, diversification of foreign exchange reserves and transfer of foreign exchange liquidity, various measures of foreign exchange intervention, etc. The presence of a full-fledged foreign exchange market in Ukraine and its effective regulation, in our opinion, is one of the main conditions for the formation of an open market economy in the country with all the necessary means to stimulate business in the foreign economic sphere.

We consider the following ways to improve the foreign exchange market of Ukraine: development of a special policy by the NBU, which determines the purpose, timing and volume of foreign exchange interventions for effective regulation of supply and demand in the foreign exchange market; phasing out rules restricting market activities, such as taxes and

surcharges on foreign exchange transactions, as well as restrictions on interbank transactions; maximum liberalization of the system of currency regulation and currency control; unification and simplification of currency legislation, prevention of frequent or special changes; clearly established, simple and clear laws and regulations of currency regulation will increase market transparency and reduce operating costs; promoting the development of the market for risk hedging instruments (currency derivatives) by gradually lifting the ban and controlling the conduct of forward foreign exchange transactions.

Keywords : foreign economic activity, foreign exchange market, currency, currency regulation, foreign exchange transactions.

Стаття надійшла до редколегії 06.10.2020

Прийнята до друку 29.12.2020